

Сергій КОСЯНЧУК
(Київ, Україна)

АТРАКЦІЯ СОЦІАЛЬНО СПРЯМОВАНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ІНТЕРАКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Останніми десятиліттями в системі освіти країни відбуваються об'єктивно несистемні і темно необ'єктивні перетворення, зумовлені хоч і соціально-культурними детермінантами, проте з часом починають превалювати індивідуум-констеляції (переконання, інші мотиви впливової особистості, її емоційно-поведінковий рівень тощо), за яких іноді продукуються не тільки політичні, а й економічні, соціальні на інші інституційні «віруси».

В окресленому контексті будь-який з цих констелятивних конструктів, як зазначають науковці, «жорстко пов'язаний з іншими конструктами, фіксує область приналежності об'єктів, що відносяться до нього» [4, 852]. Унаслідок такої фіксованості в суспільстві виникають різні атрактори, що перебирають на себе провідну роль. Тож, як би не хотілося науковцям і педагогам утілити в життя свої прогресивні ідеї та дидактико-методичні і практичні здобутки в галузі освіти, дисбаланс у саморегуляції системи не дає змоги зробити це швидко і в обґрунтованих та бажаних обсягах.

Педагогічні технології профільного навчання також складають свою систему, яка не є активно чутливою до змін, що відбулись у суспільстві, а тому слабо реагує на його запити і вимоги (надто - у рамках євроінтеграційних та глобалістичних процесів). Педагогічний досвід багатьох закладів загальної середньої освіти так і залишається тільки їх досвідом, досягненням і гордістю, і не поширюється теренами країни.

Відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України, маючи угоди про творчу співпрацю із закладами загальної середньої освіти, впродовж тривалого часу вивчає процеси, що відбуваються у їх освітніх середовищах. Передусім, це стосується змісту освіти старшої школи і технологій реалізації профільного навчання. Освітню технологію ми розуміємо як констеляцію чинників спільної діяльності педагогічного працівника та здобувачів освіти та як систему проектування освітнього процесу з його взаємозалежними елементами.

За результатами опитування учителів-експертів у 17 закладах загальної середньої освіти (Київська, Одеська, Сумська області та м. Київ; травень 2019 р.), ми дійшли певних висновків. Утім, розпочнемо з аналізу емпіричних даних.

1. Виявлено таке ставлення вчителів до активності учнів: *негативне* (1,14%), бо це часто заважає цілеспрямовано та планомірно здійснювати навчання й виховання; *регламентоване* (18,18%), тобто, активність учнів має проявлятися тільки з дозволу педагога; *позитивне* (80,68%), бо без активності учнів неможливий повноцінний їх розвиток.

2. Самооцінка експертами комфортності учнів на уроках: 37,21% учителів мали *зворотний зв'язок* від учнів у цьому питанні; 60,47% вважають, що некомфортних ситуацій на їхніх уроках не буває.

3. Обізнаність учителів у царині сучасних педагогічних технологій. 11,36% нічого не знають про кейс-технологію; 9,09% не обізнані з технологіями рівневої диференціації; 4,55% не чули про модульну технологію.

4. Найвикористовуваніші педагогічні технології у процесі реалізації профільного навчання: групові (88,64%); традиційні (класно-урочна система) (84,72); технологія інтерактивного навчання (81,82%); проектна технологія (80,68%); ігрова технологія (79,55%).

5. Нечасто використовувані технології: здоров'язбережувальна (57,95%); інтегрованого навчання (56,82%); розвивального навчання (52,27%); модульна (20,45%); кейс-технологія (13,64%).

6. Топ-5 педагогічних технологій, що, на думку вчителів-експертів, найкраще підходять для профільного навчання: 1-ше місце - технології особистісно орієнтованого навчання; 2-ге - технологія інтерактивного навчання; 3-тє - здоров'язбережувальна технологія; 4-те - технологія розвитку критичного мислення; 5-те місце - інформаційно-комунікаційні технології.

7. Малопритатні технології для реалізації профільного навчання: традиційна технологія (класно-урочна система); модульна технологія; кейс-технологія; технології рівневої диференціації і технологія інтегрованого навчання.

Наскільки глибокою є суперечність останніх двох пунктів, наразі, сказати важко. Це питання потребує додаткових досліджень. Однак, індивідуалізація у профільному навчанні дає можливість реалізувати освітні траєкторії учнів навіть в умовах класно-урочної організації навчального процесу [2].

Особистісно-орієнтоване навчання важко уявити без якості знань, що актуалізується через освітню діяльність, через якість цієї діяльності і співдіяльності здобувачів освіти і педагогічних працівників. Коли учень відчує, що якість його знань є зеленим світлом у його житті, перепусткою в активну соціокультурну взаємодію, індивідуальний розвиток, особистісне зростання, самореалізація не забаряться [3, 134].

Аналіз здобутих даних спонукає до висновку, що необхідно всебічно вивчати констеляції чинників розвитку освітнього середовища, самовдосконалення педагогічної майстерності, внутрішньої свободи здобувачів освіти, обопільної відповідальності учасників суб'єкт-суб'єктної взаємодії і т.ін. Особистісна активність учасників освітнього процесу - чи не основна нелінійна домінанта, що спрямовується на сенс життя, у якому важливе місце посідає освіта.

Останніми роками «природа навчання, як конструктивний інтелектуальний і соціальний процес, починає враховуватись у різних моделях навчальних програм» [1, 112]. Тож таки маємо спроби наближення освіти до потреб її здобувачів.

За проаналізованими емпіричними даними простежується атракція саме соціально спрямованих педагогічних технологій у процесі реалізації профільного навчання (п. 6). Вважаємо, що соціальна активність, особистісна інтеракційність актуалізуються у відповідь на динамічність систем і виклики глобалізованого світу. Школа перестає бути закритою системою.

Література:

1. Бондаренко Н., Косянчук С. Реформування навчальних програм: більше запитань, ніж відповідей // Український педагогічний журнал. - 2017. - № 2. С. 112-119.
2. Васьківська Г., Косянчук С. Організаційно-педагогічні умови профільного навчання // Молодь і ринок. - 2013. - № 5 (100). - С. 19-24.
3. Косянчук С. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. - Рівне: РДГУ, 2014. - Вип. 8 (51). - С. 132-136.
4. Социология: Энциклопедия / [сост. А. Грицанов, В. Абушенко, Г. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. Терещенко]. - Минск: Книжный Дом, 2003. - 1312 с.